

Factsheet - Neonicotinoïden

1 Inleiding

1.1 Korte aanleiding

Het dossier 'neonicotinoïden' wordt onderverdeeld in drie subdossiers, namelijk

- a) imidacloprid en oppervlaktewater
- b) onderzoek naar effecten van neonicotinoïden op ecosystemen en
- c) een recente EFSA herevaluatie over risico's voor bijen bij spuittoepassingen van drie neonicotinoïden (clothianidin, thiamethoxam en imidacloprid).

Hierover zijn reeds een aantal brieven naar de Kamer gestuurd. Reactie op actieplan PvdD over verbod neonics (Kamerstuk 27 858 nr. 303; EASAC –rapport over effecten van neonics in terrestrische ecosystemen (Kamerstuk 27 858 nr. 304); CML-rapport over normoverschrijdingen van imidacloprid in oppervlaktewater; Ctgb-advies en kabinetsreactie; EFSA-rapport over spuittoepassingen van drie neonics; samenhang van de genomen maatregelen met het generieke beleid tav waterzuivering (Kamerbrief eind oktober 2015).

1.2 Taakverdeling tussen departementen

U voert hierop het woord. Met uitzondering van het generieke zuiveringsbeleid, dat is het beleidsterrein van staatssecretaris Mansveld.

a) Imidacloprid en oppervlaktewater

2. Stand van zaken

In juni 2015 is het CML rapport gepubliceerd over meetgegevens van imidacloprid (behorend tot de groep van neonicotinoïden) in het oppervlaktewater. Het rapport bevat recente meetgegevens (tot en met het eerste kwartaal 2015) van imidacloprid in het oppervlaktewater in vijf regio's in Nederland met een relatief grote bijdrage aan de normoverschrijdingen van imidacloprid in het oppervlaktewater. De werkzame stof imidacloprid behoort tot de neonicotinoïdengroep en is één van de meest toxische van deze groep.

Het Ctgb heeft in januari 2014 besluiten genomen, waarbij middelen op basis van imidacloprid in de glastuinbouw slechts nog konden worden toegelaten, als er ook een zuivering plaatsvond, om emissies naar oppervlaktewater te voorkomen. Dit besluit is in mei 2014 geëffectueerd en via het etiket verplicht gemaakt. Naar verwachting zou dan het aantal normoverschrijdingen van imidacloprid in glastuinbouwgebieden moeten dalen.

Op uw verzoek heeft het Ctgb het rapport beoordeeld. Op basis hiervan ~~oordeelt~~ concludeert het Ctgb, in afstemming met RIVM, als volgt:

- Op basis van de beschikbare data kan geen duidelijke afname van de concentraties imidacloprid in het oppervlaktewater worden geconstateerd.
- Hierbij speelt een beperkte naleving van de gestelde zuiveringseisen mogelijk een belangrijke rol.
- Inmiddels zijn de toepassingsvoorwaarden aangescherpt (gecontroleerde levering). Dit moet er toe leiden dat de naleving verbetert.

- Wanneer dan blijkt dat de genomen maatregelen onvoldoende effect hebben op de concentratie imidacloprid in het oppervlaktewater, zal het College ofwel adviseren over beperking van het gebruik, ofwel zelf maatregelen treffen ten aanzien van de toelating als zodanig.

~~dat geen duidelijke afname van de concentraties imidacloprid in het oppervlaktewater kan worden geconstateerd sinds de toelating van imidacloprid in 2014 is gewijzigd. In januari 2014 heeft het Ctgb besluiten genomen, waarbij middelen op basis van imidacloprid in de glastuinbouw slechts nog konden worden toegelaten, als er ook een zuivering plaatsvond, om emissies naar oppervlaktewater te voorkomen. Dit besluit is in mei 2014 geëffectueerd en via het etiket verplicht gemaakt.~~

Op basis van de huidige gegevens kan geen duidelijke trendbreuk in concentraties kan worden aangetoond. Gezien de beperkingen van de onderzochte dataset kan hieruit op dit moment echter onvoldoende worden afgeleid dat niet meer wordt voldaan aan de eisen voor het toelaten van een middel en er aanleiding is voor (verder) ingrijpen in de toelating.

Om de naleving verder en beter te borgen heb ik, mede op initiatief van de toelatinghouders, het Ctgb in juni verzocht om een tijdelijke maatregel te introduceren, namelijk 'gecontroleerde distributie' en deze te verplichten via het etiket. Dat betekent dat een middel op basis van imidacloprid slechts mag worden verkocht voor gebruik in de glastuinbouw, als door de toepasser wordt aangetoond dat er zuivering plaats vindt die de emissie - vóór lozing op het oppervlaktewater en de riolering - sterk beperkt. De toelatinghouders hebben dit proces versneld door aanvullend medewerking te verlenen aan 'gecontroleerde distributie'. De maatregel gecontroleerde distributie is per 1 augustus 2015 van kracht geworden.

Het Ctgb geeft aan dat, wanneer blijkt dat de genomen maatregelen onvoldoende effect hebben op de concentratie imidacloprid in het oppervlaktewater, ingegrepen moet worden in de toelating.

3. Verwachte kritiekpunten vanuit de Kamer

Er kan vanuit de Kamer de vraag komen om toelichting, waarom u ingrijpt op imidacloprid, maar niet op de andere neonicotinoïden.

Ook kan een deel van de Kamer u bevragen, waarom er een zuiveringsplicht is voor imidacloprid, terwijl net met staatssecretaris Mansveld in het hoofdlijnenakkoord is afgesproken dat de zuiveringsplicht (95% zuivering voor lozing op het oppervlaktewater) generiek voor de glastuinbouw is doorgeschoven naar 1 januari 2018.

4. Voorgestelde lijn:

- U hebt de Kamer recent hierover per brief geïnformeerd (brief ligt voor)
- Het CML onderzoek (normoverschrijdingen van imidacloprid in het oppervlaktewater in glastuinbouwgebieden) baart u grote zorgen. Daarom bent u voornemens een gebruiksverbod in te stellen voor imidacloprid in de glastuinbouw, als na het doorlopen van een volledig teeltseizoen (2015) blijkt dat de genomen maatregelen niet voldoende effectief zijn.
- Hiertoe bereidt u een AMvB voor.
- Per 1 augustus 2015 is reeds de gecontroleerde distributie van middelen op basis van imidacloprid ingegaan. Dat betekent dat deze middelen slechts mogen worden verkocht voor gebruik in de glastuinbouw, als door de toepasser wordt aangetoond dat er zuivering plaats vindt die de emissie – vóór lozing op het oppervlaktewater en de riolering – sterk beperkt.
- U wilt zo snel mogelijk door CML en Ctgb laten onderzoeken of de genomen maatregelen (zuiveringsplicht, gecontroleerde distributie) voldoende effect hebben op de kwaliteit van het

oppervlaktewater en of verder ingrijpen in de toelating gerechtvaardigd is. U heeft het Ctgb en het CML gevraagd de analyse te herhalen zodra voldoende meetgegevens na het van kracht worden van de maatregelen beschikbaar zijn. Daarvoor moet tenminste één teeltseizoen volledig zijn doorlopen (2015).

- U zult de verkoop- en gebruiksgegevens nauwlettend volgen.
- Daarnaast gaat u een EU-traject in om met een aantal gelijkgezinde lidstaten te werken aan een verduurzaming van het middelenpakket door enerzijds middelen met lager risico te stimuleren en anderzijds ook de middelen met de hogere risico's terug te dringen.

b) Neonicotinoïden en effecten in ecosystemen (EASAC-rapport)

2. Stand van zaken:

U hebt de Kamer op ~~op~~ 10 april toegezegd het dan gepubliceerde EASAC-rapport over het effect van neonicotinoïden op terrestrische ecosystemen voor te leggen aan het Ctgb en op basis daarvan de neonicotinoïden her te beoordelen.

Het Ctgb concludeert dat op basis van de bevindingen van het EASAC-rapport geen direct risico is vast te stellen voor het gebruik van in Nederland toegelaten gewasbeschermingsmiddelen. Er is zodoende geen aanleiding om op dit moment in te grijpen in bestaande toelatingen. Het Ctgb stelt vast dat een versoepeling van de bestaande beperkende maatregelen en aanscherpingen in de toelatingen, zoals die in de EU en Nederland eerder al zijn genomen, nu eveneens niet aan de orde is.

Het Ctgb doet vier aanbevelingen die raken aan toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen en verband houden met de brede analyse in het EASAC-rapport:

- Bespoedigen van bestaande ontwikkelingen in EU richtsnoeren, zogenaamde *guidance documents* voor risicoboordelingen.
- Toeziën op verdere verbeteringen binnen het toetsingskader
- Agenderen van onderwerpen om het toetsingskader verder te verbeteren
- Inspannen om inzichten op te nemen in het brede kader van de landbouw

3. Verwachte kritiekpunten vanuit de Kamer:

Sommige delen van de Kamer zullen kritiek hebben op de beslissing van het Ctgb dat er niet kan worden ingegrepen in de neonicotinoïden-toelatingen. Er kan ook kritiek komen dat het Europese toetsingskader voor gewasbeschermingsmiddelen niet ver genoeg gaat en dringend aanvulling behoeft.

4. Voorgestelde lijn:

- U hebt de Kamer recent hierover per brief geïnformeerd (brief ligt voor)
- Ctgb heeft u daarover geïnformeerd afgelopen zomer. Daarbij heeft het Ctgb u aangegeven dat het rapport een overzicht bevat van bestaande kennis, maar geen nieuwe inzichten verschaffen dat ingegrepen moet worden in de huidige toelatingen.
- Het is goed om te constateren dat de bestaande beperkingen en aanscherpingen van de toelatingen die eerder zijn genomen de bekende risico's vooralsnog voldoende hebben geadresseerd.
- Het EASAC rapport maakt evenwel duidelijk dat de eerder genomen maatregelen moeten worden doorgezetgehandhaafd. Deze blijven in de huidige vorm allen bestaan.
- U geeft in de kamerbrief tevens aan dat u zich inzet in de EU om een versnelling van de verduurzaming van gewasbescherming te bewerkstelligen, onder meer door het bevorderen van

toelating van minder risicovolle middelen. U zet zich eveneens met menskracht en geld in om nieuwe robuuste richtsnoeren voor beoordeling van risico's zo snel als mogelijk toe te voegen aan het Europese toetsingskader.

c) EFSA-rapport risico's voor bijen door spuittoepassingen van neonicotinoïden

2. Stand van zaken:

EFSA heeft in opdracht van de Europese Commissie een risicobeoordeling voor bijen uitgevoerd voor de spuittoepassingen van imidacloprid, thiamethoxam en clothianidin, waarvan de resultaten op 26 augustus zijn gepubliceerd. In het rapport worden risico's vastgesteld bij diverse spuittoepassingen. EFSA geeft in dezelfde publicatie aan dat er reeds is ingegrepen in de toelatingen in de gehele EU in 2013, waarbij gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op basis van deze stoffen niet meer is toegestaan voor particulier gebruik en op bij-aantrekkelijke gewassen, op basis van wetenschappelijke aanwijzingen en het voorzorgsprincipe.

Inmiddels is het Ctgb gevraagd om deze EFSA herevaluatie te beoordelen, met specifieke aandacht voor de Nederlandse toelatingen. Ook de Commissie heeft het rapport onder de aandacht en zal na afstemming met de lidstaten een standpunt innemen.

3. Verwachte kritiekpunten vanuit de Kamer:

De aangenomen motie Ouwehand (totaalverbod van alle neonicotinoïden) kan wederom worden aangehaald. U kunt worden gevraagd uitvoer daaraan te geven.

4. Voorgestelde lijn:

- Nederland heeft, volgend op de EU maatregelen, geen spuittoepassingen meer toegelaten op voor bijen aantrekkelijke gewassen.
- Op basis van -nieuwe wetenschappelijke informatie is ook de aardappel als "bij-aantrekkelijk gewas" geclassificeerd door het Ctgb. Hierover is de Kamer begin oktober per brief geïnformeerd. Het College zal, conform artikel 44 van de Verordening, een herbeoordeling uitvoeren voor de betreffende Nederlandse toelatingen op aardappelen.
- Geheel verbod: U hebt in meerdere brieven (Kamerstuk 21501-32 nr. 707; 27858, nr. 264 en nr. 276) aan de Kamer aangegeven dat voor het ingrijpen in de toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen voorwaarden bestaan.